

OSAKASSOPIMUS

OPAS

- YHTEISOMISTUKSEN JÄRKEVÄ TYÖKALU

KYMMENEN KESKEISTÄ SEIKKAA OSAKASSOPIMUKSESTA

1. OSAKASSOPIMUS TÄYDENTÄÄ OSAKEYHTIÖLAKIA

Siinä voidaan määritellä osakkeesta luopumisen ehdot ja osakkaiden oikeudet ja velvollisuudet toisiinsa nähden sekä asiat, joita ei yhtiöjärjestykseen kirjata.

2. OSAKASSOPIMUKSELLA VOIDAAN VAIKUTTA MÄÄRÄYSVALTAAN

Osakassopimuksen ehdoilla voidaan synnyttää tilanne, jossa vähemmistöosakkeenomistajalla voi tosiasiassa olla merkittävä määräysvalta yrityksessä.

3. OSAKASSOPIMUS VOI AIHEUTTAA KONSERNIKSI KATSOMISEN ILMAN ENEMMISTÖOMISTUSTA

Merkittävä määräysvalta voi synnyttää konsernisuhteen.

4. OSAKASSOPIMUS EI OLE JULKINEN

Osakassopimusta ei rekisteröidä kaupparekisteriin tai muuallekaan. Sen avulla voidaan sopia menettelytavoista ja pelisäännöistä luottamuksellisesti.

5. RÄÄTÄLÖITÄVYYS

Osakassopimuksen erityyppisillä määräyksillä osakassopimus voidaan räätälöidä hyvin erityyppisiä käyttötarkoituksia varten.

6. OSAKASPIIRIN KONTROLLOINTI

Osakassopimuksella voidaan täydentää yhtiöjärjestyksessä olevia suostumus- ja lunastuslausekkeita ja säännellä tarkemmin eri tilanteissa sovellettavia menettelytapoja.

7. SALASSAPITO, KILPAILUKIELTO JA HOUTTELUKIELTO SEKÄ REKRYTOINTIKIELTO

Osakassopimuksella voidaan tehokkaasti määritellä eri asioiden osalta salassa pidettäviä seikkoja sekä eri osapuolten välillä sovellettavia rajoituksia.

8. SOPIMUSSAKKO

Osakassopimuksen sopimussakolla voidaan merkittävästi tehostaa osakassopimuksen määräyksiä.

9. PÄÄOMARAKENNE

Osakassopimuksella voidaan sopia lisärahoitusvelvoitteesta niin oman pääomanehdoiksi kuin velkainstrumenttienkin osalta, sekä esimerkiksi vaihtovelkakirjojen tai optioiden käytöstä työkaluina ennalta määrätyin ehdoin.

10. RIIDANRATKAISU

Tyypillisesti osakassopimuksessa sovitaan riidanratkaisutavaksi välimiesmenettely. Välimiesmenettely mahdollistaa esimerkiksi omistuskysymyksiin nopeat ratkaisut. Yrityksen liiketoiminta harvoin kestää monen vuoden pituista oikeusprosessia monessa oikeusasteessa.

MIKÄ OSAKASSOPIMUS ON?

Osakassopimus solmitaan vähintään yhden osakkeenomistajan ja yhtiön välille. Osakassopimusta käytetään esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- › sukupolvenvaihdon runkosopimuksena
- › yhteisyrityksen pelisääntöinä
- › pääomasijoittajan työkaluna
- › arvon muodostajana vähemmistöomistuksille
- › rahoittaja-ideoija-tilanteissa
- › rahoittaja-toteuttaja-tilanteissa
- › omistuksen ja johdon ollessa erillään päätösten ennakoitavuuden varmistamiseksi.

Tiivistelmä:

Osakassopimus on osakkeenomistajasopimus siitä, kuinka toimitaan yhtiön hallinnon ja omistusmuutosten sekä liiketoiminnan harjoittamisen osalta.

OSAKASSOPIMUKSEN OSAPUOLET

Osakassopimuksen osapuolina voivat olla erityyppiset intressitahot, jotka ovat samalla osakkaita:

› **Osakkeenomistajat**

› **Johtajat:** toimitusjohtaja ja muut johtajat sekä avainhenkilöt

› **Sijoittajat** – omistajat, jotka eivät työskentele yhtiössä, voivat olla pääomasijoittajia tai muita sijoittajia. Pääomasijoittajien mukaantulo saattaa vaatia sopimukseen määräyksiä yrityksen tarkastuksesta, vanhojen omistajien vakuutuksia sijoittajille ja IPR- oikeuksien siirtoa yhtiölle sekä niiden suojaamiseen liittyviä määräyksiä. Myös päätöksentekoon ja osakkeiden luovutusta koskeviin määräyksiin sijoittajilla on erityistä intressiä.

› **Erityisten oikeuksien haltijat** – erityiset oikeudet voivat olla optioita tai muita instrumentteja, joiden haltija voi saada osakkeita. Tyypillisesti erityisiä oikeuksia voidaan käyttää osana kannustinjärjestelmiä.

› **Yhtiö** voi olla osapuolena. Osakassopimuksen hyväksyminen yhtiön osalta on käsiteltävä hallituksessa. Osakassopimuksen määräysten täytäntöönpano edellyttää usein sitä, että yhtiö on osakassopimuksen osapuoli tai sitoutunut tiettyjen määräysten osalta noudattamaan osakassopimusta. Osakassopimusta laadittaessa on hyvä ottaa kantaa siihen, voiko yhtiö vedota osakassopimukseen ja onko sillä oikeus vahingonkorvaukseen tai sopimussakkoon.

Mikäli kaikki osakkaat, kaikki erityisten oikeuksien haltijat sekä yhtiö ovat osakassopimuksen osapuolina, osakassopimusta voidaan käyttää tehokkaasti hyväksi sen tavoitteiden toteuttamisessa.

Holdingyhtiö omistajana

Holdingyhtiön ollessa omistajana on syytä ottaa holdingyhtiön osalta tosiasiallista määräysvaltaa käyttävältä taholta erillinen sitoumus noudattaa osakassopimuksen sopimusvelvoitteita tai ottaa henkilöomistaja tai emoyhtiö osakassopimuksen osapuoleksi. Osakassopimuksen määräyksissä on hyvä huomioida mahdolliset omistusmuutokset holdingyhtiön osalta. Muutoin omistusta rajoittavia ehtoja voidaan mahdollisesti kiertää.

OSAKASSOPIMUS LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Osakassopimuksella ei voida sopia osakeyhtiölain pakottavien sääntöjen vastaisesti.

Kirjanpitolain mukaan osakeyhtiöllä voidaan katsoa olevan määräysvalta toisessa yhteisössä muun muassa sopimuksen perustella. Nämä määräykset on hyvä huomioida, mikäli mahdollisella konserniasemalla on osapuolille merkitystä.

HALLITUS

Osakassopimuksella voidaan sopia hallituksen kokoonpanosta. Erityistä merkitystä tällä saattaa olla tilanteessa, jossa yhdellä tai muutamalla osakkaalla on enemmistö. Osakassopimuksen määräyksellä voidaan turvata vähemmistön oikeus saada valita hallituksen jäseniä. Osakassopimuksella voidaan sopia myös erityyppisten osakasryhmien (johtajat, avainhenkilöt, sijoittajat) oikeudesta nimetä hallituksen jäseniä. Riippumattomista hallituksen jäsenistä voidaan sopia osakassopimuksessa. Hallituksen täydentämiseen liittyvät pelisäännöt on mahdollista sisällyttää osakassopimukseen.

PÄÄTÖKSENTEKO

Osakassopimuksella voidaan sopia päätöksenteosta hallituksessa ja yhtiökokouksessa. On hyvä määritellä asiat, jotka toimitusjohtaja voi ratkaista, sekä ne kysymykset, jotka kuuluvat hallituksessa käsiteltäväksi ja asiat, jotka kuuluvat yhtiökokouksen päätettäväksi.

On tärkeää määritellä asiat, joissa vaaditaan suurempi kuin yksinkertainen enemmistö sekä asiat, joissa jollakin osapuolella on veto-oikeus. Tyypillisesti pääomasijoittajilla saattaa olla tiettyihin kysymyksiin veto-oikeus.

Asiat, jotka vaativat huomiota, ovat tyypillisesti sellaisia, joissa yhtiöjärjestys, osakemäärä, liiketoimintasuunnitelma tai päätöksenteko muuttuvat, uusia osakkaita voi tulla tai osakkuus päättyä, osapuolten lähipiiri tai läheisyhteisö on mukana tai jotka ovat taloudellisesti merkittäviä.

Määräyksiä, joiden perusteella asioista pitäisi hallituksessa tai yhtiökokouksessa päättää yksimielisesti, on syytä välttää, jotta päätöksenteko erimielisyystilanteissa ei halvaannu. Päätöksenteon osalta on erilaisia tapoja ratkaista erimielisyystilanteet. Ne tulisi huomioida erityisesti tasaomisteisissa yhtiöissä sekä silloin, kun sopimusehdot vaativat yksimielisyyttä.

TOIMITUSJOHTAJA

Osakassopimuksessa voidaan sopia periaatteet, joita noudatetaan toimitusjohtajaa valittaessa. Osakassopimuksessa voidaan myös määritellä niitä asioita, joista toimitusjohtaja voi päättää sekä niitä asioita, jotka toimitusjohtajan pitää saattaa hallituksen päätettäväksi. Toimitusjohtajan ohjeistaminen kuuluu normaalisti hallituksen tehtäviin. On syytä välttää sellaisten seikkojen laittamista osakassopimukseen, joista hallitus tulee päättämään ja ohjeistamaan tilanteen mukaan. Osakassopimuksessa olevia määräyksiä on merkittävästi hankalampi muuttaa kuin hallituksen ohjeistusta.

TILINTARKASTAJA

Osakassopimuksella voidaan sopia periaatteista, joiden mukaan tilintarkastaja valitaan yhtiölle.

TIEDONSAANTIOIKEUS

Osakassopimuksella voidaan varmistaa osakkaan tiedonsaantioikeudet sekä määritellä kunkin osakasryhmän oikeudet saada aineistoa ja raportteja. Tyypillisesti nämä oikeudet ovat lakimääräisiä laajemmat. Sopimuksessa on syytä tehdä varauma salassapitoehdon perusteella saadun ja mahdollisesti sanktoidun aineiston luovutuksen osalta.

VOITONJAKO

Osakassopimuksessa on hyvä sopia periaatteista voitonjaon osalta. Toisinaan koko voitto saatetaan käyttää toiminnan kehittämiseen tai voidaan sopia tietyn suuruisen osingon maksusta omalle pääomalle. Osingon maksulle voidaan asettaa myös likviditeettiin tai osinkojen lainarahoitukseen liittyviä ehtoja. Osakassopimuksella voidaan sopia vähimmäisosingosta luopumisesta. Ehdoissa on hyvä huomioida erityisesti se, rahoittaako osa osakkaista osingoilla osakkeiden hankintaa.

VELKARAAHOITUS

Osakassopimuksella voidaan sopia osapuolten oikeudesta tai velvollisuudesta antaa yhtiölle lisärahoitusta tai vakuuksia. Tyypillisesti osakassopimusta laadittaessa voidaan sopia tiedossa olevista rahoitustarpeista hyvinkin yksityiskohtaisesti. Mahdollisten tulevien lisärahoitustarpeiden osalta sovitaan tyypillisesti lisärahoituksen ehdoista. Osakassopimuksessa voidaan sopia ulkopuolisen rahoituksen ottamisen periaatteista, samoin kuin osakkaiden etuoikeudesta myöntää yhtiölle rahoitusta. Osakkaiden antamaan rahoitukseen saattaa liittyä mahdollisuus muuttaa laina osin tai kokonaan osakkeiksi, ja vastaavaa menettelyä voidaan soveltaa myös maksamattomien korkojen osalta. Suositeltavaa on liittää lainasopimusmalli tai käytettävät lainojen ehdot liitteeksi. Osakassopimuksessa on syytä sopia myös siitä, mitä annetulle rahoitukselle tai vakuuksille tapahtuu, mikäli yhtiön omistus olennaiselta osaltaan muuttuu.

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN RAHOITUS

Osakassopimuksessa voidaan sopia osakeanteihin liittyvästä päätöksentekojärjestyksestä. Sopijapuolten oikeudesta ja velvollisuudesta merkitä osakkeita sovitaan usein. Keskeisiä kysymyksiä ovat osakeantien hinnoitteluun liittyvät seikat.

Henkilöosakkaiden osalta ehdot on syytä harkita tarkoin erityisesti velvollisuuksien osalta, jotta kokonaisuus toimii.

Rahoitukseen liittyviä ehtoja suunniteltaessa on huomioitava osakkeenomistajien mahdollisuudet turvata suhteellisen omistuksensa säilyminen. Ehdot saattavat sisältää määräyksiä, joilla suojellaan osapuolia tai osapuolta omistuksen laimenemiselta. Nämä ehdot saattavat realisoitua esimerkiksi tilanteissa, joissa jatkorahoituksessa osakkeen arvostus on laskenut aiemmasta. Määräyksellä voidaan esimerkiksi oikeuttaa sijoittaja lisäosakkeisiin.

Osakassopimuksessa voidaan varautua selvitystilan uhkaan. Osapuolta tai osapuolia voidaan velvoittaa myötävaikuttamaan selvitystilan torjumiseksi tarvittavien lisärahoituspäätösten hyväksymiseen ja mahdollisesti velvoittaa osapuolia hyväksymään selvitystilaan asettaminen. Usein osapuolen vaihtoehdoksi asetetaan edellä mainittujen seikkojen hyväksyminen tai oikeus lunastaa muiden osakkaiden osakkeet käyvällä hinnalla. Selvitystilan torjumiseen tai ylipäättään pääomarakenteen vahvistamiseen saattaa liittyä myös tarve pääomalainoille. Pääomalaina on velka yhtiölle. Se on muihin velkoihin nähden viimesijainen ja sitä koskevat osakeyhtiölain mukaiset rajoitukset korkojen ja lyhennysten maksulle. Pääomalaina saadaan laskea taseessa omaan pääomaan.

OSAKEKIRJAT

Osakassopimuksessa voidaan sopia siitä, ettei osakkaille anneta osakekirjoja. Edelleen voidaan sopia siitä, että mikäli osakekirjat annetaan, niitä säilytetään kaikkien osapuolten yhteiseen lukuun. Osakekirjojen säilytysmääräyksellä voidaan tehostaa esimerkiksi osakkeiden lunastamiseen ja siirtorajoitukseen liittyviä ehtoja.

OSAKKEIDEN PANTTAAMINEN

Osakassopimuksessa voidaan kieltää osakkeiden panttaaminen. Jos panttaus on kielletty, on hyvä sopia myös siitä, kenelle tai miten kiellosta voidaan myöntää poikkeuksia.

YHTIÖJÄRJESTYS

Osakassopimuksessa tyypillisesti sovitaan siitä, että osakkaat eivät vetoa yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeeseen, jos osakkeen siirto on tehty osakassopimuksessa sovitulla tavalla. Osakassopimuksessa voidaan sopia siitä, että osapuoli sitoutuu hallituksen jäsenenä ollessaan antamaan yhtiöjärjestyksen edellyttämän suostumuksen osakkeiden siirrolle, jos siirto on tapahtunut osakassopimuksen edellyttämällä tavalla.

Osakassopimuksessa tyypillisesti määritellään tulkintajärjestys osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välillä siten, että osakassopimus on etusijalla.

OSAKESARJAT

Erilaisia osakesarjoja käytetään usein apuna luotaessa eri osakasryhmien oikeuksia ja velvoitteita. Yhtiössä voi olla esimerkiksi etuoikeutettuja osakkeita. Etuoikeutettujen osakkeiden haltijoilla saattaa olla etuoikeus varoihin yhtiötä purettaessa tai kyseisen tahon muutoin irtautuessa yhtiöstä.

Katso myös jäljempänä kannustinjärjestelmiä.

KANNUSTINJÄRJESTELMÄT JA TYÖSKENTELYVELVOITE

Osakassopimuksessa käsitellään yleensä osakepohjaisia kannustininstrumentteja. Bonukset ja vastaavat instrumentit kuuluvat tyypillisesti hallituksen työkaluvalikoimaan, eikä niitä välttämättä käsitellä osakassopimuksessa.

Osakassopimuksessa voidaan määritellä kannustinjärjestelmiä koskevat periaatteet:

- › Missä asemassa oleville tarjotaan?
- › Osakkeiden tai erityisten oikeuksien enimmäismäärät
- › Missä tilanteissa osakkeista tai erityisistä oikeuksista on luovuttava?
- › Tyypillisesti osakkeista tai erityisistä oikeuksista joutuu luopumaan työ- tai toimisuhteen päättyessä ennen osakkeiden merkintää tai ennen sovittua määräaika.
- › Kannustinjärjestelmissä käytettäviä osakesarjoja:
 - Äänivallattomia osakkeita.
 - Eroja voi olla myös osingon määrissä.
 - Eroja voi olla myös osakkeen lunastusehtoisuudessa.

Yhtiöjärjestyksen täytyy sisältää määräykset eri osakesarjojen osalta osakkeiden ominaisuuksista.

Työskentelyvelvoite

Työskentelyvelvoite koskee tyypillisesti henkilöosakkaita ja se voi koskea myös holding-yhtiön kautta osakkeita omistavia henkilöosakkaita. Pääsääntöisesti velvoitetut ovat osakkeilla tai erityisillä oikeuksilla sitoutettuja avainhenkilöitä. Työskentelyvelvoitteen sisältö on määriteltävä selkeästi. Tyypillisesti sopimuksessa määritellään hyvä ja huono lähtijä. Useimmiten henkilö, joka ei ole huono lähtijä on hyvä lähtijä. Huono lähtijä ei tyypillisesti työskentele sovittua aikaa tai työskentely päättyy työsopimuslain purkuperusteeseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä. Ryhmittelyn perusteet on määriteltävä yksiselitteisesti. Hyvän ja huonon lähtijän osakkeistaan saamalla lunastushinnalla on useimmiten merkittävä ero. Hinnan muodostumisen perusteet on määriteltävä selkeästi. Lunastukseen oikeutetut ja velvoitetut on määriteltävä myös.

OSAKKEITA KOSKEVISTA KIELLOISTA, LUNASTUKSESTA SEKÄ OSAKKEEN ARVOSTA

Osakassopimuksella voidaan kieltää osakkeiden luovutus. Tyypillisesti myös vastikkeetomat luovutukset kielletään. Kielto voi olla määräaikainen. Osakkeiden luovutus voi edellyttää kaikkien tai joidenkin osakkaiden suostumusta. Osakkeen panttaus voidaan kieltää tai edellyttää sille suostumusta.

Kuolema ja aviopuolisoiden välinen ositus on hyvä huomioida osakassopimuksessa henkilöosakkaiden osalta lunastuslausekkeella. Tilanteet on huomioitava myös yhtiöjärjestyksessä, jotta määräys sitoo sopimuksen ulkopuolista.

Erityiset oikeudet on syytä huomioida lunastusmääräyksissä sekä osakkeen arvoa eri tilanteissa koskeissa määräyksissä. Määräyksillä on merkitystä yritysjärjestelyiden yhteydessä ja muissakin muutostilanteissa. Erityisten oikeuksien siirtymiset on huomioitava kuten osakkeiden siirrotkin.

Osakeyhtiölaissa on mahdollista lunastaa vähemmistöosakkaiden osakkeet tilanteessa, jossa enemmistöosakkaalla on 90 % osakkeista ja vastaavassa tilanteessa vähemmistöosakas voi vaatia osakkeidensa lunastusta. Osakassopimuksessa voidaan sopia siitä, että näissä tilanteissa lunastusoikeutta ei käytetä eikä lunastusta vaadita.

Omistusten siirtoja koskee tyypillisesti määräys, jonka mukaan uuden omistajan tulee sitoutua noudattamaan osakassopimusta.

OSTO- JA MYYNTIOPTIO

Osakassopimuksella voidaan sopia määriteltujen osapuolien välisestä osakkeiden ost-
to-optiosta ja/tai myyntioptiosta.

ETUOSTO-OIKEUS

Etuosto-oikeudella tarkoitetaan sitä, että osakkeita myyvän osakkaan on tarjottava osakkeitaan myytäväksi ensin muille osakkaille. Mikäli muut osakkaat eivät käytä etuosto-oikeuttaan, myyjällä voi olla sopimuksen edellyttämässä tilanteessa oikeus myydä osakkeensa ulkopuoliselle ostajalle.

LUNASTUSOIKEUS JA LUNASTUSVELVOLLISUUS

Osakassopimuksessa voi olla eri tilanteita koskevia lunastusoikeuksia. Tyypillisimmillään lunastusoikeudet koskevat tilannetta, jossa osakas myy osakkeensa tai muutoin luovuttaa ne. Lunastusoikeus oikeuttaa muut osakkaat tai jotkut heistä lunastamaan kyseiset osakkeet joko sovituilla ehdoilla tai tietyissä tilanteissa osakassopimuksessa määritellyllä arvolla. Lunastus saattaa liittyä myös työntekijän tai johtajana toimivien henkilöiden osakkeisiin työ- tai toimisuhteen päättyessä. Osakkaiden riitatilanteen ratkaisu voidaan sopia tehtäväksi siten, että määritelty osakas voi lunastaa riitapuolen osakkeet.

Osakkaille voidaan asettaa lunastusvelvollisuuksia. Tyypillisesti lunastusvelvollisuus saattaa koskea niitä tilanteita, joissa yhtiöllä on lunastusoikeus, mutta yhtiöllä ei ole taseen tai likvidien varojen puutteen vuoksi mahdollisuuksia toteuttaa lunastusta. Muistakin tilanteista voidaan osakassopimuksella sopia.

MYÖTÄMYYNTIOIKEUS

Myötämyyntioikeus tarkoittaa sitä, että osakkeitaan myyvän osakkaan tulee kaupan ehtoja sopiessaan sopia siitä, että muilla osakkailla on oikeus myydä kaupan yhteydessä omia osakkeitaan tyypillisesti samoilla ehdoilla, joilla myyjä osakkeitaan myy.

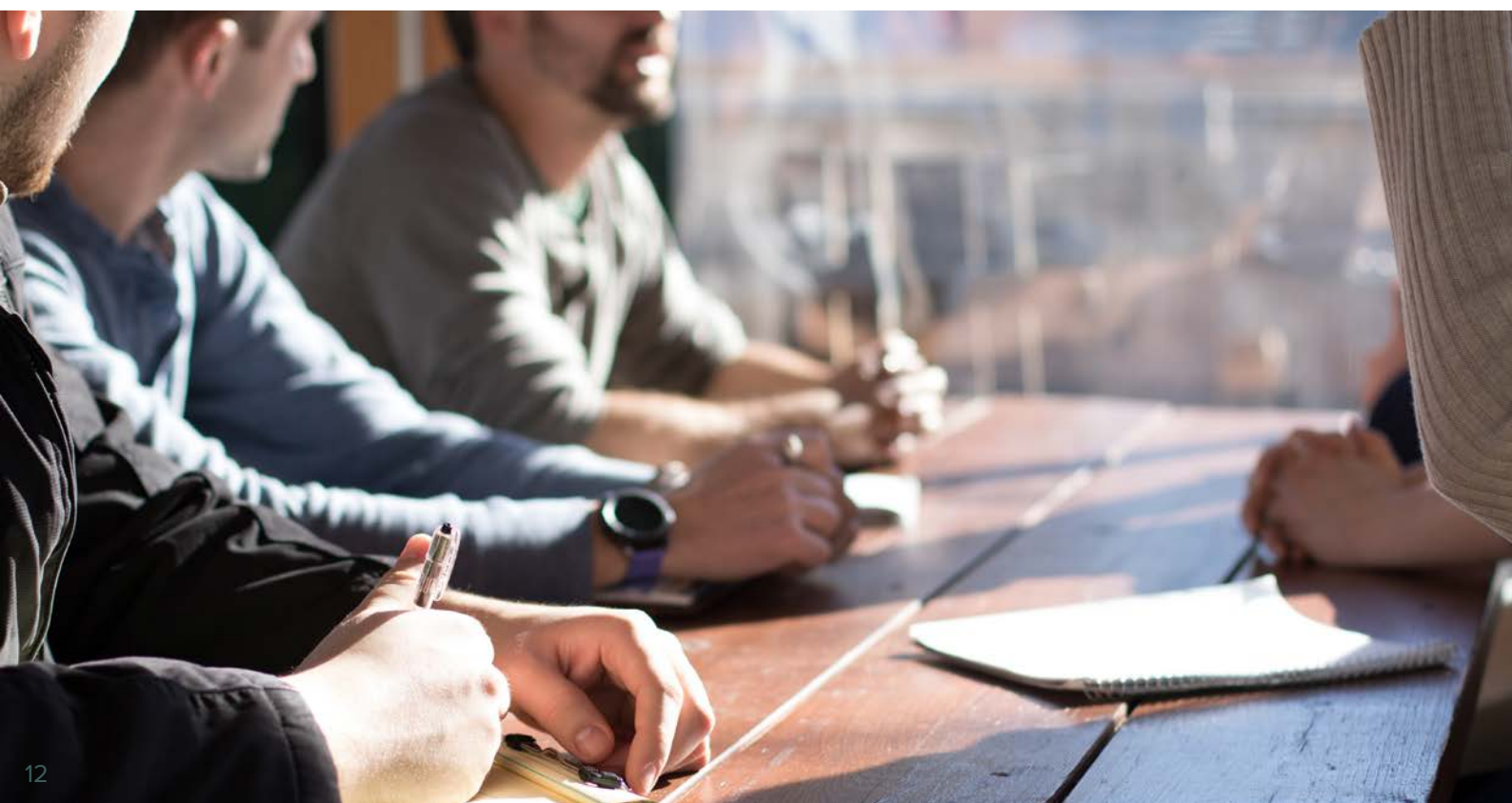
Myötämyyntilausekkeeseen voidaan sisällyttää muille oikeus lunastaa myyjän osakkeet sovitulla ehdoilla, elleivät halua sallia kauppaa tai osallistua myyntiin.

MYÖTÄMYYNTI- VELVOLLISUUS

Myötämyyntivelvollisuus tarkoittaa sitä, että tiettyjen osakkaiden tai tietyn osuuden omistavat osakkaat voivat vaatia kaikkia muita osakkaita ja joitakin osakasryhmiä myymään omat osakkeensa samoilla ehdoilla kuin vaatimuksen esittäjät ovat myymässä.

Myötämyyntiehdolla varmistetaan se, että yhtiö voidaan tarvittaessa myydä kokonaan yhdellä kaupalla ostajalle. Oletuksena on, että edellytykset täyttävä myyjä on neuvotellut ehdot, jotka ovat parhaita myös kaikkien muiden osakkaiden kannalta. Tyypillisesti myötämyyntivelvollisuus syrjäyttää etuosto-oikeuden.

Mahdollisten erityisten oikeuksien osalta sovellettavasta menettelystä on sovittava nimenomaisesti, jotta myötämyyntivelvollisuus koskisi myös niitä.

LUNASTUSLAUSEKKEET

Edellä mainituissa lunastus-, etuosto-, myötämyyntioikeus- ja myötämyyntivelvollisuussehdoissa ja muissa vastaavissa ehdoissa on tärkeä määritellä selkeästi menettelytapa, jota niissä sovelletaan. Huomattavaa on se, että määraaikojen ja menettelytapojen on suotavinta olla synkronoitu yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti olevien lunastuslausekkeiden menettelytapojen kanssa. Näin ei pääse syntymään tulkinnallisuksia tilanteissa, joissa osa luovutuksen osapuolista on osakassopimuksen piirissä ja osaa koskevat ainoastaan yhtiöjärjestyksen määräykset. Lausekkeessa on myös hyvä määritellä selkeästi tahot, jotka ovat oikeutettuja lunastamaan osakkeita, mukaan lukien eri osakasyhmät ja yhtiö ja mahdolliset muut tahot.

LUNASTUSHINTA/ KÄYPÄ ARVO

Osakassopimuksessa määritellään tyypillisesti osakkeen sekä erityisten oikeuksien arvot eri tilanteita ajatellen. Hinnan määrittelyn tapoja on monia. Tärkeää osakassopimuksessa on selkeys ja yksiselitteisyys arvon määrittelylle.

Arvostus saattaa perustua ulkopuolisen tahon arvonmäärittelyyn tai osakassopimus saattaa sisältää laskentakaavan arvon määrittelylle. Osakassopimus saattaa mahdollistaa sen, että yhtiökokous määrittää arvon, joka on osakkeelle voimassa seuraavaan yhtiökokoukseen saakka. Kaavoja käytettäessä lähtökohtana ovat luvut otetaan tyypillisesti viimeisimmästä tarkastetusta tilinpäätöksestä. Tietyissä tilanteissa voidaan edellyttää välitilinpäätöksen laatimista ja välitilinpäätöksen käyttämistä osana laskentaa.

Niin sanotussa huonon lähtijän tilanteessa arvo saattaa olla osakkeen substanssiarvo, osakkeen kirjanpidollinen vasta-arvo, tietty määritelty prosenttiosuus laskentakaavan mukaisesta käyvästä arvosta tai joku vastaava hyvän lähtijän osakkeen arvoa huonompaan lopputulokseen johtava laskentatapa.

Hyvän lähtijän tapauksessa arvostuksen tavoitteena on tyypillisesti käypä arvo. Käypä arvo saattaa perustua kaavaan, jossa huomioidaan substanssiarvon lisäksi yrityksen tuottoa tai jotakin vertailuarvoa käyttäen substanssiarvon päälle lisättävä määrä.

KILPAILUKIELTO, REKRYTOINTIKIELTO SEKÄ HOUKUTTELUKIELTO

Osakassopimuksissa tyypillisesti kielletään kilpaileva toiminta. Usein sijoittajilla on tältä osin poikkeus, mikäli he/ne toimivat monilla toimialoilla eivätkä halua rajata kyseistä toimialaa pois. Sopimuksessa on määriteltävä kilpaileva toiminta. Rajoituksen olisi hyvä olla mahdollisimman kapealle rajattu, sillä tarpeettoman laaja ala saattaa osoittautua kohtuuttomaksi. Sopimuksessa on määriteltävä, keitä tai mitä ryhmiä kiello koskee, ja kiellon kesto. Tyypillisesti kiello kestää osakkeiden omistujan ja/tai ajan, jonka osapuoli on sopimukseen sidottu sekä määräajan tämän jälkeen. Kiellon keston tulee olla kohtuullinen. Sopimuksessa on syytä kiinnittää huomioita myös kielletyn toiminnan valmistelun kuulumiseen kiellon piiriin. Siltä osin, kun kiello koskee työntekijäasemassa olevia henkilöitä, kiellon pituudessa on huomioitava työsopimuslain rajoitukset.

Rekrytointi- ja houkuttelukielloilla pyritään estämään erityisesti työntekijöiden joukkokiertisanoutumiset sekä avainhenkilöiden poiminta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä asiakassuhteita hoitaviin työntekijöihin ja muihin avaintyöntekijöihin.

SALASSAPITO

Liikesalaisuuksia koskeva laki on huomioitava sopimuksessa. Vanhemmissa malleissa sitä ei ole huomioitu. Sopimuksessa on hyvä huomioida salassa pidettävät tiedot, salassa pidettävään aineistoon liittyvät menettelytavat ja salassapidon kesto. Jollei kestoa ole määritelty, velvoite jatkuu niin pitkään kuin tiedoilla on suojatulle arvoa. Poikkeuksena ovat tyypillisesti lakiin tai viranomais määräyksiin liittyvät velvoitteet luovuttaa tietoa.

SOPIMUSSAKKO JA SOPIMUSRIKKOMUS

Sopimussakko on tyypillinen sopimusrikkomuksen seuraus. Sopimussakkoa voidaan käyttää vain, jos sitä koskeva määräys sisältyy osakassopimukseen. Useimmiten sopimussakon ylittävän vahingon määrän voi vaatia sopimusta rikkoneelta. Sopimussakko voi olla eri suuruinen eri määräysten osalta. Sopimuksessa on kiinnitettävä huomiota

siihen, seuraako kustakin teosta oma sopimussakkonsa vai onko sopimussakko kerta-luonteinen. Sopimussakkomääräys voi edellyttää reklamaatiota ja rikkoneelle voidaan antaa mahdollisuus korjata menettely.

Sopimussakkoa käytetään, koska vahingon määrän näyttäminen on usein vaikeaa tai mahdotonta sekä lisäksi hyvin kallista. Sopimussakon määrän on oltava tuntuva, jotta se olisi ennaltaehkäisevä. Sen tulisi aina tehdä kielletty toiminta kannattamattomaksi. Sopimussakon määrä voi olla kiinteä tai se voidaan sitoa yhtiön liikevaihtoon tai johonkin katteeseen. Kirjanpitoon linkittyvä sopimussakko pysyy paremmin oikeassa suhteessa toimintaan kuin kiinteä, sopimuksen ollessa jopa vuosikymmeniä voimassa.

Sopimussakko saattaa sisältää sopimusta rikkoneen osakkeiden lunastamisen määrättyyn arvoon ja lunastushinnan kuittaamisen sopimussakolla. Lunastusvaihtoehdon käyttö saattaa alentaa maksettavaa sopimussakkoa. Työntekijäasemassa olevien osalta on huomioitava työsopimuslain rajoitteet sopimussakon osalta.

RIITOJEN RATKAISEMINEN

Osakassopimuksissa on tyypillisesti välityslauseke. Tavanomainen käräjäoikeusprosessi on aivan liian hidas käytettäväksi yrityksen omistukseen, mahdollisesti yritysjärjestelyihin ja hyvinkin kriittisiä tilanteita käsittävien riitojen ratkaisutavaksi. Erimielisyys yhtiön enemmistöstä ei voi olla epäselvä 5–7 vuoden ajan. Tämä aika voi kulua, jos asia riidellään kolmessa oikeusasteessa. Käytettäessä Keskuskauppakamarin välimiesmenettelysääntöjä välimiehen on annettava ratkaisunsa yhdeksässä kuukaudessa. Tämä välitystuomio on lopullinen.

Malleissa tapaa usein neuvotteluihin velvoittavia ehtoja, ja osa näistä aiheuttaa ongelmia. Milloin on neuvoteltu tarpeeksi? Parhaiten toimivat Keskuskauppakamarin sovittelusäännöt. Ne mahdollistavat sovittelun päättämisen milloin tahansa ja välimiesmenettelyn aloittamisen. Merkittävä etu on se, että sovittelija voi tässä menettelyssä vahvistaa osapuolten sovinnon välitystuomiolla. Näin sovinto on täytäntöön pantavissa heti, toisin kuin tavallinen sopimus.

Riidanratkaisulause sisältää määräykset sovellettavasta laista. Tähän on syytä kiinnittää huomiota erityisesti, jos kaikki osapuolet eivät ole Suomesta.

Välimiesmenettelyä olemme käsitelleet tarkemmin

Opas välimiesmenettelyyn -oppaassa. Teemaa on käsitelty myös webinaarissa **Välimiesmenettely – Joustavaa, asiantuntevaa ja kustannustehokasta.**

MUUT EHDOT

Osapuolet velvoitetaan toimimaan ja äänestämään tavalla, jota sopimuksen noudattaminen edellyttää.

Sopimus sisältää osapuolten koko sopimuksen sisällön. Tähän liittyvillä määräyksillä pyritään poistamaan mahdollisuus vedota sopimuksen tulkinnassa aineistoon, joka ei ole sopimuksen liite tai muuten sen osa.

Sopimuksen mukaan oikeuden käyttämättä jättäminen ei estä tuon oikeuden käyttämistä myöhemmin. Määräyksellä pyritään estämään aikaisempaan toimintaan vetoaminen ja sen pohjalta tehtyjen tulkintojen soveltaminen käsillä olevaan tilanteeseen.

Sopimukseen on mahdollista asettaa aikaraja, jonka sisällä sopimusrikkomuksesta saadusta tiedosta rikkomukseen tulee vedota sopimuksen mukaisten oikeuksien menettämisen uhalla. Tällä määräyksellä estetään vanhojen asioiden tonkiminen osapuolten riitauduttua muista syistä.

Muut osakkuutta koskevat sopimukset tyypillisesti kielletään.

Osittaisen pätemättömyyden tai mitättömyyden osalta useimmiten sovitaan siten, että sopimus on muilta osin voimassa ja osapuolilla on velvollisuus neuvotella alkuperäisen sopimustahdon toteuttavasta muotoilusta.

Tiedoksiantotavat sekä niissä käytettävät yhteystiedot ja oletusajat tiedoksiantojen toimittamiselle sisältyvät useimmiten sopimukseen.

Sopimuksessa määritellään useimmiten sopimuksen, liitteiden ja yhtiöjärjestyksen sekä mahdollisen muun aineiston keskinäinen etusijajärjestys tulkintatilanteissa. Tyypillisesti sopimus on etusijalla ja yhtiöjärjestys sen jälkeen.

SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO

Sopimus voi olla voimassa määräajan tai toistaiseksi. Usein sopimus on voimassa toistaiseksi ilman mitään irtisanomisperusteita. Määräaikaiset sopimukset ovat voimassa verraten pitkään. Irtisanomalla päätettäviin tai määräaikaisiin sopimuksiin sisältyy usein mahdollisuus lunastaa irtisanoutuvan osapuolen osakkeet. Sopimus voidaan tyypillisesti päättää osapuolen sopimusrikkomuksen johdosta.

Sopimuksissa tyypillisesti osa määräyksistä jää voimaan osapuolten välillä sopimuksen päättymisestä huolimatta. Tämä koskee mm. salassapitoa, kilpailukieltoa, sopimussakkoa sekä riidanratkaisulauseketta sekä vastaavia määräyksiä.

Sopimus ei normaalisti ole siirrettävissä toiselle osapuolelle ilman kaikkien sopimus-kumppaneiden suostumusta.

MUUTOSTEN TEKEMINEN

Osakassopimuksessa on syytä varautua muutoksiin. Ajan kulumisen ja toiminnan sekä osakspiirin muutokset aiheuttavat hyvin todennäköisesti tarpeita muuttaa osakassopimusta. Jollei muuta ole sovittu, osakassopimusta voidaan muuttaa vain kaikkien yksimielisellä suostumuksella. Muutostarpeisiin varaudutaan usein sopimalla määräenemmistöstä, jolla sopimusta voidaan muuttaa. Vastustavien osalta voidaan yksinkertaisesti sopia siitä, että muutokset velvoittavat kaikkia sen jälkeen, kun riittävä enemmistö on uuden sopimuksen hyväksynyt. Voidaan myös sopia siitä, että niillä, jotka eivät ole sopimusta hyväksyneet, on oikeus irtisanoutua. Tähän yleensä liittyy irtisanoutuneelle velvollisuus tarjota osakkeensa lunastettavaksi.

OSAKASSOPIMUS SOPIMUKSENA

Osakassopimus on sopimus ja sitä koskevat sopimuksia koskevat yleiset periaatteet. Sopimuksia sekä sopimusten tekoon liittyviä kysymyksiä olemme käsitelleet tarkemmin **Näin teet hyvän sopimuksen -oppaassa.**

Autamme miehellämme.

Asianajotoimisto Lindblad & Co Oy

Helsingin toimisto

Vuorikatu 16 A 5, 00100 Helsinki

☎ 020 749 8160

✉ helsinki@lindblad.fi

Katso muiden paikkakuntien yhteystiedot
osoitteesta: **lindblad.fi/toimistot**

